O DINASTIE POLITICĂ BUCOVINEANĂ: FAMILIA FLONDOR

ANA-GABRIELA DRAHTA

Studiul nostru încearcă să evidenţieze calitatea unor membri ai familiei Flondor de oameni politici, marcând cu precădere scena politică bucovineană, implicându-se în acţiuni de sprijinire a românilor bucovineni, remarcându-se ca deputaţi, membri ai Dietei Bucovinei, punând bazele a noi partide politice ori activând în cele deja constituite, contribuind la realizarea României Mari sau îndeplinind funcţii administrative. În aceste pagini se regăsesc unii dintre cei mai activi membri ai familiei Flondor în plan politic: marele proprietar funciar Gheorghe Flondor (1828–1892); primii trei fii ai acestuia: Tudor (1862–1908) – al cărui nume este cel mai des asociat cu viaţa muzicală a Bucovinei; Iancu (1865–1924) – cel îndreptăţit a fi numit „eroul Bucovinei”; Nicu (1872–1948) – singurul dintre Flondoreni care a primit titlul nobiliar de baron (Herren); Gheorghe (1892–1976) – cel de-al doilea fiu al lui Tudor Flondor, ultimul rezident regal al Bucovinei.

Informaţii referitoare la tema adusă în discuţie se regăsesc în „Buletinul Fundaţiei Culturale «Iancu Flondor»”, care a republicat câteva dintre articolele dedicate lui Iancu Flondor, semnate de Grigore Nandriş, Teofil Sauciuc-Săveanu, Nicolae Iorga, Aurel Ţurcan, Constantin Loghin. Amintim, de asemenea, „Revista de istorie a familiei Flondor”, publicaţie a Centrului de Studii Flondoriene, care are ca principal obiectiv informarea documentară cu privire la evenimente, locuri şi personalităţi din trecutul Bucovinei. Utile s-au dovedit a fi şi lucrările semnate de Ion Nistor, *Istoria Bucovinei*; Marian Olaru, *Mişcarea naţională a românilor din Bucovina la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului XX*; Ioan Cocuz, *Partidele politice româneşti din Bucovina. 1862–1914*. Înţelegerea evenimentelor politice din cadrul Monarhiei şi repercursiunile lor asupra Bucovinei au fost facilitate de parcurgerea lucrărilor semnate de Mihai-Ştefan Ceauşu.

Marele proprietar funciar român, tatăl iluştrilor Tudor, Iancu, Nicolae, dar şi al lui Costache, Aglae, Ecaterina, Elena, Gheorghe a fost un membru marcant al

Analele Bucovinei, **XX**, *2* (41), p. – , Bucureşti, 2013

BDD-A32948 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.159 (2026-01-08 21:49:09 UTC)

Partidei federalist-autonomiste, apoi al celei conservatoare şi al Partidului Național Român „Concordia”[1]. Printre cei 29 de deputați, aleşi pe o perioadă de şase ani, ai primei Diete a Bucovinei, se numără şi Gheorghe Flondor (1828–1892)[2]. Acesta a fost deputat al Corpului al doilea electoral al Curiei marii proprietăți în legislatura I (1861–1866), al Curiei comunelor rurale (Storojineț), în legislatura a IV-a (1871–1877), a V-a (1878–1883), a VI-a (1884–1889) şi a VII-a (1890–1891)[3]. Sunt poziții din care Gheorghe Flondor activa în interesul susținerii românilor din Bucovina. În cadrul şedinței din 12 martie 1864, alături de alți deputați ai Dietei, între care îi amintim pe Eugen Hacman, Eudoxiu Hurmuzachi, Gheorghe Hurmuzachi, Alexandru Petrino, Mihai Pitei, Gheorghe Flondor a interpelat guvernul Bucovinei cu privire la folosirea limbii în Dietă. Semnatarii primesc un răspuns formal, fiind asigurați că „guvernul imperial se străduieşte deja, de timp mai îndelungat, ca toți slujbaşii publici şi îndeosebi cei care vin în nemijlocită atingere cu partidele, să cunoască limba țării”[4]. În calitatea sa de boier autonomist, Gheorghe Flondor, împreună cu alți „buni români”, Nicolae Hurmuzachi, Iancu Zotta, Victor Stârcea, refuză să participe la inaugurarea Universității din Cernăuți, deşi mai târziu au fost acuzați că au intrat „în făgaşul politicii austriece”[5].

Deşi şi-a dedicat viața carierei componistice şi dirijorale, însuflețind viața culturală românească a Bucovinei austriece, Tudor Flondor se regăseşte printre membrii Camerei Deputaților a Consiliului Imperial din Viena[6]. Studiază dreptul în cadrul Universității din Cernăuți, însă, la recomandarea părinților, este nevoit să renunțe la studiile de drept şi să studieze agricultura la Viena, în paralel cu preocuparea de a-şi cultiva înclinația spre muzică[7]. Revenit de la studii, Tudor Flondor se stabileşte la conacul din Rogojeşti, se îndeletniceşte cu agricultura şi este ales, între 1889–1905, primar la Rogojeşti. Nicolae Tcaciuc-Albu aminteşte despre încrederea pe care sătenii o aveau în Tudor Flondor, căruia i se adresau la toate necazurile lor[8].

În urma alegerilor din septembrie 1898, în districtul electoral Siret locul baronului Eudoxiu Hurmuzachi a fost luat de Tudor Flondor, membru moderat al Partidului Național Român, ales de 63 din cei 66 de electori prezenți[9]. De

[1] Mihai-Ştefan Ceauşu, *Parlamentarism, partide şi elită politică în Bucovina habsburgică*, Iaşi, Editura Junimea, 2004, p. 482.

[2] Ioan Cocuz, *Partidele politice româneşti din Bucovina. 1861–1914*, Suceava, Editura Cuvântul nostru, 2003, p. 143.

[3] Mihai-Ştefan Ceauşu, *op. cit.*, p. 482.

[4] Ion Nistor, *Istoria Bucovinei*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1991, p. 114.

[5] Ioan Cocuz, *op. cit.*, p. 156.

[6] Mihai-Ştefan Ceauşu, *op. cit.*, p. 483.

[7] N. Tcaciuc Albu, *Vieața şi opera lui Tudor Flondor*, Cernăuți, Editura „Glasul Bucovinei”, 1934, p. 5.

[8] Idem, *Tudor cavaler de Flondor (1862–1908)*, în „Junimea literară”, Cernăuți, anul V, nr. 9–10, 1908, p. 172.

[9] Mihai-Ştefan Ceauşu, *op. cit.*, p. 337.

BDD-A32948 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.159 (2026-01-08 21:49:09 UTC)

asemenea, este ales deputat, cu 88 de voturi, al Corpului al doilea electoral al Curiei marii proprietăți în legislatura a X-a (1904–1907), iar între 1902 şi 1907 a fost deputat al clasei votului universal[10]. După cum anunța publicația „Deşteptarea" (5 mai 1901), „dl. Tudor cav. de Flondor, deputat dietal şi proprietar din Rogojeşti, este numit de Maiestatea sa împăratul president al Consiliului pentru Cultura Țerii până la anul 1905"[11].

Tudor Flondor a avut patru copii din căsătoria cu Maria Ciuntu, fiica unor mari moşieri din Regatul României, originari din zona Romanului. Toți au urmat cariere prodigioase: Constantin (1889–1942) – ministru plenipotențiar şi mareşal al Curții Regale; Isabela-Nectaria (1890–1985) – soprană pe marile scene ale lumii; Gheorghe (1892–1976) – deputat, senator liberal şi rezident regal al Bucovinei; Florica (1897–1983) – căsătorită cu generalul Aurel Racovitză, compozitoare şi membră a Uniunii Compozitorilor şi Muzicologilor din România[12].

După obținerea bacalaureatului la Liceul de Stat Nr. 3 din Cernăuți, Gheorghe Flondor, pleacă, în anul 1910, la Viena pentru a urma cursurile Facultății de Drept, absolvind trei ani şi susținând un examen de stat; al patrulea an îl urmează la Universitatea din Praga, de unde este mobilizat pentru a participa la Primul Război Mondial. În august 1914, Gheorghe Flondor a fost recrutat în Regimentul austriac de Dragoni nr. 14, ca soldat cu termen redus. În septembrie 1914 a fost trimis în Serbia, unde se afla regimentul său, care a fost învins, dislocat şi evacuat în ianuarie 1915 pe frontul rusesc, unde soseşte în martie 1915. Gheorghe Flondor rămâne pe frontul rusesc până în 1917, ajungând la gradul de sublocotenent. Pentru merite militare este decorat cu Medalia de Argint clasa I-a şi a II-a, cu *Signum Laudis* şi cu Crucea de Merite clasa a II-a. În primăvara anului 1917 este trimis pe frontul românesc, unde este rănit. Ajuns la spitalul din Baden, lângă Viena, rămâne în concediu în capitala Austriei până în decembrie 1917[13]. La sfârşitul concediului se reîntoarce la regimentul său de pe frontul românesc, unde rămâne până în primăvara anului 1918, când este trimis pe frontul italian. În acest moment, ajuns căpitan, a solicitat eliberarea din armată, fiind agricultor. După ce obține aprobarea de a fi lăsat la vatră pentru muncile agricole, soseşte la Rogojeşti în primăvara anului 1918, acasă nefiind decât mama sa, Maria, care conducea treburile unei moşii aflate de patru ani în imediata apropiere a operațiunilor militare austriece şi ruse[14]. Între timp, sub conducerea unchiului său, Iancu Flondor, Bucovina se uneşte

[10] *Ibidem*, p. 423.

[11] „Deşteptarea", Cernăuți, anul IX, nr. 30, 5 mai 1901, p. 3.

[12] Alexandru Racovitza Flondor, *Tudor cavaler de Flondor (1862–1908), cel mai mare compozitor român al Bucovinei*, în „Clopotul Bucovinei", Cernăuți-Rădăuți, anul II, nr. 3 (9), 2006, p. 1.

[13] Ioana Andreea-Pânzaru, Mihai Pânzaru-Bucovina, *Originea familiei Flondor*, Rădăuți, Editura Flondor, 2007, p. 7.

[14] Mihai Pânzaru-Bucovina, *Gheorghe Flondor, ultimul rezident regal al Bucovinei*, Rădăuți, Editura Institutului Bucovina-Basarabia, 2000, p. 18.

BDD-A32948 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.159 (2026-01-08 21:49:09 UTC)

cu România, în urma hotărârilor Constituantei din 27 octombrie şi a Congresului din 28 noiembrie 1918. În anul 1920, în urma recomandării lui Dori Popovici, fratele său mai mare, Constantin, doctor în Drept, intră în diplomaţie. În anul 1923, Gheorghe Flondor, în urma îndemnului lui Ion Nistor, intră în Partidul Naţional Liberal. Devine interesantă apropierea lui Ion Nistor de Gheorghe Flondor, în condiţiile în care istoricul bucovinean era în conflict deschis cu Iancu Flondor din 1919. Ion Nistor reuşeşte, pe baza unor disensiuni familiale între Iancu şi cumnata sa, Maria Flondor, să creeze o breşă în familia Flondor, aducându-l în 1923 pe Gheorghe în P.N.L., an în care eroul de la Storojineţ trăia încă[15].

Intrarea lui Gheorghe Flondor în viaţa politică se soldează în 1927 cu alegerea sa ca deputat P.N.L. al judeţului Rădăuţi, activând în cadrul Camerei până în 1929, când partidul său s-a retras. Prin căsătoria, în 1927, cu Lucia Stephanovici, fiica lui Raieton şi Vera din Rarancea, averea sa sporeşte cu circa 280 de hectare, care se adaugă celor 120 de hectare. Gheorghe Flondor administra şi pământului fratelui său, Constantin şi cel al mamei sale. Astfel, în 1927 Gheorghe Flondor devine unul dintre cei mai mari proprietari de pământ din Bucovina, fapt ce-i conferă o mare putere economică, care se va translata şi în plan politic.

În viaţa politică, Gheorghe Flondor va repurta un al doilea succes în anul 1935, când este ales senator P.N.L. în judeţul Rădăuţi, activând în această calitate până în 1937. În anul 1938, în cadrul Frontului Renaşterii Naţionale, activează în calitate de consilier, iar în februarie 1939 atinge apogeul carierei sale, fiind numit rezident regal al Ţinutului Suceava, funcţie pe care o va deţine până în septembrie 1940.

În perioada 1923–1939 ocupă şi alte funcţii. În 1926 este preşedinte al Băncii Siretului, iar în anul 1938 a fost preşedintele Băncii de Nord din Cernăuţi. În anul 1937 a fost ales preşedintele Uniunii Sindicatelor pentru Exportul Animalelor, cu sediul la Bucureşti, ocazie cu care a făcut călătorii în vederea deschiderii pieţelor externe pentru exportul românesc de animale în Palestina, Egipt, Austria şi Germania. A mai făcut parte din Sindicatul pentru producerea seminţelor de sfeclă de zahăr. În două rânduri a fost preşedintele Camerei Agricole Rădăuţi[16]. Gheorghe Flondor este una dintre cele mai reprezentative personalităţi ale Bucovinei.

Iancu Flondor a avut un rol extrem de important în păstrarea caracterului românesc al Bucovinei, provincie românească ocupată de austrieci în 1775. Acesta a contribuit în mare măsură la coagularea mişcării naţionale româneşti şi a principalei formaţiuni politice a românilor din Bucovina – Partidul Naţional Român. În acelaşi timp, şi-a legat numele de un eveniment istoric de cea mai mare importanţă – unirea Bucovinei cu România, în 1918. Iancu Flondor s-a născut la 16 august 1865 la Storojineţ, fiind crescut în atmosfera tradiţională a unei vechi

[15] *Ibidem*, p. 19.
[16] *Ibidem*, p. 20.

BDD-A32948 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.159 (2026-01-08 21:49:09 UTC)

familii boiereşti, primind o educaţie naţională şi românească[17]. Şcoala primară a urmat-o în oraşul natal, studiile secundare la liceul din Cernăuţi, iar cele superioare la Facultatea de Drept de la Universitatea din Viena, promoţia 1888[18]. În 1894, în cadrul aceleiaşi Universităţi, şi-a susţinut doctoratul în Drept. Faptul acesta şi deosebita sa ţinută intelectuală au făcut din Iancu Flondor o personalitate publică remarcabilă în fostul Ducat al Bucovinei, fiind considerat nu numai un mare patriot român, ci şi un model de „cinste publică”[19].

Conform mărturiilor lui Valeriu Branişte, Iancu Flondor o luase de soţie pe Elena, fiica cavalerului Zotta, care fusese mai întâi măritată după alt Flondor, de care a divorţat-o tocmai Iancu. După cum remarcă publicistul, în timpul şederii sale pe moşia lui Iancu Flondor, în perioada pribegiei sale, Elena Flondor „era o doamnă foarte distinsă şi de cultură superioară”[20]. Cei doi au avut trei copii: Şerban, Neagoe şi Mircea. Şerban Flondor (1900–1971) s-a implicat în salvarea evreilor în timpul Holocaustului: unii dintre aceştia au fost salvaţi la Storojineţ, alţii au fost ascunşi pe domeniul său, alţi evrei au fost trimişi la Bucureşti, pe ascuns, în vagoane de dormit[21]. De asemenea, Şerban Flondor a cerut anularea unor sentinţe la moarte pentru trei liceeni evrei din Bucureşti. Datorită acestor fapte, comunitatea evreiască vieneză originară din Bucovina l-a aclamat, cu ocazia prezenţei sale la un congres ştiinţific la Viena, în 1970, fiind invitat şi în Republica Federală Germania. Şi la funeraliile sale din 6 noiembrie 1971 au participat mulţi evrei. Şi alţi membri ai familiei Flondor s-au implicat în salvarea evreilor. Radu Flondor, fiul baronului Nicu Flondor (fratele lui Iancu Flondor), primarul Cernăuţilor până la 28 iunie 1940 (despre care se presupune că ar fi fost ucis de bandele de evrei după această dată), consul general al României la Viena (1943–1944), a adăpostit evrei în clădirea Consulatului şi le-a înmânat documente diplomatice, atrăgându-şi mânia Gestapo-ului[22]. Gheorghe Flondor, nepotul lui Iancu Flondor, fiul lui Tudor, a salvat evrei de la deportare, cu preţul vieţii, imediat după 1941[23]. Al doilea fiu al lui Iancu Flondor, Neagoe Flondor, face studii de Drept la Cernăuţi şi aderă la Mişcarea Legionară de la începuturile ei, remarcându-se ca un fruntaş al

[17] Raul Crăciun, *Iancu cavaler de Flondor – o viaţă şi o pagină de istorie*, în „Universul literar”, Bucureşti, anul XLIV, 9 decembrie 1928, p. 798.

[18] N. Monteoru, *Bucovina. Pagini de enciclopedie*, vol. III, Suceava, Editura Arhiepiscopiei Sucevei şi Rădăuţilor, 2004, p. 632.

[19] „Glasul Bucovinei”, Cernăuţi, anul VII, nr. 1670, 22 octombrie 1924, p. 2.

[20] Valeriu Branişte, *Amintiri din închisoare. Însemnări contimporane şi autobiografice* (în continuare se va cita Valeriu Branişte, *Amintiri din închisoare*), Bucureşti, Editura Minerva, 1972, p. 387.

[21] Vezi„Revista Cultului Mozaic”, Bucureşti, nr. 257, 1 mai 1972.

[22] Mihai Pânzaru-Bucovina, *op. cit.*, p. 93.

[23] *Ibidem*, p. 91.

BDD-A32948 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.159 (2026-01-08 21:49:09 UTC)

bucovinenilor legionari. În 1934 este arestat şi încarcerat la Jilava, împreună cu toţi fruntaşii legionari anchetaţi în procesul Gărzii de Fier[24].

Afirmarea politică a lui Iancu Flondor s-a făcut într-un context în care Bucovina era profund marcată de transformările sociale şi politice care afectau Imperiul dualist austro-ungar în ansamblul său. Este vorba de acţiunea aşa-zişilor „factori centrifugi" sau de crizele structurale ale Monarhiei, precum şi de acţiunea lor divergentă, ca urmare a afirmării curentelor şi mişcărilor politice naţionale ale românilor şi rutenilor din Bucovina istorică, legate de mişcarea de afirmare naţională din patriile lor istorice[25]. Toate acestea se petreceau concomitent cu afirmarea identitară a evreimii în Imperiul dualist, apariţia, în ultimul deceniu al secolului al XIX-lea, a unei aşa-zise probleme poloneze în Bucovina şi manifestarea puternică în zona Europei Centrale şi de Răsărit a pangermanismului şi a panslavismului[26]. Este perioada când autorităţile habsburgice intensifică măsurile de asuprire naţională ce îi vizau, în primul rând, pe români. Aceştia erau desconsideraţi ca naţionalitate, le erau îngrădite căile de dezvoltare social-economică. Limba română, deşi limba istorică a acestei ţări, era îngrădită în toate segmentele societăţii. Învăţământul era unul din obiectivele permanent supuse politicii de deznaţionalizare, promovată de autorităţile austriece. Şcolile, atribute ale civilizaţiei, erau croite după cerinţe străine şi nu potrivit cerinţelor de viaţă naţională[27]. Prin toate mijloacele aflate la îndemână, autorităţile habsburgice se străduiau să transforme Bucovina într-o ţară germană, să creeze un anumit tip de cetăţean, fără conştiinţa apartenenţei la un grup etnic. Acesta trebuia să fie un simplu bucovinean, care să vorbească limba germană. În felul acesta apare Bukowinerthum-ul, concepţia bucovinistă, care va deveni o adevărată doctrină politică[28].

În acest climat, românii bucovineni se unesc şi recunosc cu toţii Societatea „Concordia" ca organ de decizie în toate acţiunile lor politice. Începuse, astfel, în Bucovina o vie propagandă pentru idealurile naţional-politice ale românilor, pentru constituirea unui partid politic românesc, pe care marea boierime nu prea se arăta dispusă să le îmbrăţişeze, vehiculând principii conservatoare, care reprezentau o negare directă a principiului naţional. S-au conturat în politica românilor din

[24] Emil Satco, *Enciclopedia Bucovinei*, vol. I, Iaşi-Suceava, Editura princeps–Biblioteca Bucovinei I. G. Sbiera, 2004, p. 385.

[25] Marian Olaru, *Mişcarea naţională a românilor din Bucovina la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului XX* (în continuare se va cita Marian Olaru, *Mişcarea naţională a românilor din Bucovina*), Rădăuţi, Editura Septentrion, 2002, p. 148–149.

[26] Jacques Le Rider, *Modernitatea vieneză şi crizele identităţii*, Iaşi, Editura Universităţii „Al. I. Cuza", 1995, p. 9.

[27] Mircea Grigoroviţă, *Din istoria colonizării Bucovinei*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, R.A., 1996, p. 77–78.

[28] Ioan V. Cocuz, *Activitatea lui Valeriu Branişte şi a ziarului „Patria" pentru emanciparea politică a românilor din Bucovina*, în „«Suceava». Anuarul Muzeului Judeţean", anul IX, 1982, p. 244.

BDD-A32948 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.159 (2026-01-08 21:49:09 UTC)

Bucovina două curente opuse: cel al tinerilor, numit şi „radical românesc” şi „curentul bătrânilor”, cum îl numea oficialitatea austriacă[29]. Din gruparea „tinerilor” făceau parte George Popovici, Grigore Filimon, Constantin Isopescu, Florea Lupu, Constantin Morariu, nume ce vor deveni active în politica bucovineană.

La Marea Adunare Națională din 7 martie 1892, desfăşurată la Cernăuți, s-a proclamat „solidaritatea națională” a românilor bucovineni în toate problemele politice, culturale, bisericeşti şi s-au pus bazele Partidului Național Român din Bucovina, al cărui reprezentant oficial avea să fie Societatea politică „Concordia”, iar organ de presă acreditat, „Gazeta Bucovinei”[30].

Formarea Partidului Național Român din Bucovina era o dovadă certă a maturizării politice superioare a poporului român. Acesta a creat condiții ca românii să îşi poată impune mai bine voința şi acțiunea. Ca urmare, în timpul luptei electorale din 1892, românii bucovineni au învins în majoritatea localităților, în ciuda piedicilor puse de puterea străină[31]. Însă Partidul Național Român din Bucovina – Societatea politică „Concordia” de după 7 martie 1892, se complăcea într-o stare de pasivism politic, dăunător intereselor naționale româneşti. Acum se adânceşte ruptura între „bătrânii” conservatori şi „tinerii” radicali, iar funcționarii imperiali, în frunte cu guvernatorul Bucovinei, foloseau acest prilej spre a aplica cu cât mai multă eficiență principiul tradițional al politicii habsburgice – *divide et impera*[32].

În aprilie 1897, tinerii, în frunte cu Iancu Flondor şi George Popovici, nemulțumiți de politica pasivistă a bătrânilor boieri de la „Concordia”, ca şi de disensiunile dintre fruntaşii politici români, formează un nou comitet de conducere al partidului. Se formează, de fapt, un nou partid, sub conducerea lui Iancu Flondor şi George Popovici. Din acest moment, Societatea „Concordia” devine o grupare politică a cărei activitate este pusă în slujba unor interese personale. Ziarul „Gazeta Bucovinei” îşi încetează apariția, semn al transformărilor survenite[33]. Odată cu intrarea în scena politică a lui Iancu Flondor şi George Popovici (ajuns membru în Parlament, în alegerile din 1897) „se produce un nou curent în treburile obşteşti”, activitatea oamenilor politici răsfrângându-se mai ales asupra păturilor țărăneşti, aceştia fiind mai mult preocupați de limba română şi şcoala sătească, de casele, cabinetele de lectură, băncile populare: „Politica românească începea să se

[29] Ion Nistor, *op. cit.*, p. 259.
[30] *Ibidem*, p. 260.
[31] Marian Olaru, *op. cit.*, p. 153.
[32] Constantin Loghin, *Istoria literaturii române din Bucovina, 1775–1918 (în legătură cu evoluția culturală şi politică)*, Ediție îngrijită de Alexandrina Cernov, m. o. al Academiei Române, Cernăuți, Editura „Alexandru cel Bun”, Colecția „Bucovina literară”, 1996, p. 215.
[33] Ioan V. Cocuz, Matei Hulubei, *op. cit.*, p. 40.

BDD-A32948 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.159 (2026-01-08 21:49:09 UTC)

sprijinească mai conştient pe masele poporului, începea să devie mai democrată", fapt ce a atras adversitatea autorităţilor imperiale[34].

În prima sa cuvântare din Dieta Bucovinei (28 decembrie 1898), ţinută, contrar uzanţelor, în limba română, Iancu Flondor declara că „va lucra totdeauna ca limba noastră să domine nu numai în Cameră, ci să fie întrebuinţată şi în actele oficiale". În pofida acestui fericit exemplu, aculturaţia suferită de o parte a boierimii române din Bucovina nu putea decât să slăbească lupta acesteia pentru cauza românească, boierii fiind singurii apărători fireşti ai ţăranilor din Bucovina[35].

Intrarea lui Iancu Flondor şi a lui George Popovici[36] în viaţa politică a românilor din Bucovina, în ultimul deceniu al secolului al XIX-lea, are meritul de a susţine cauza românilor din Bucovina şi înseamnă afirmarea categorică a drepturilor istorice asupra acestui pământ românesc. Reacţia lui Iancu Flondor şi a lui George Popovici s-a produs în două sensuri: împotriva stăpânirii străine, căreia i s-a arătat cu demnitate că e intrusă aici, fără niciun drept asupra unui neam de oameni aşezaţi aici din moşi strămoşi; împotriva politicienilor ambiţioşi, care, pentru avantaje personale, sacrificau interesele naţionale româneşti în pacturile lor cu stăpânitorii[37]. Iancu Flondor a apărut pe orizontul politic al Bucovinei într-o vreme când poporul românesc de aici trecea printr-o nouă încercare grea. Când un guvernator austriac, intrigat de faptul că sufletul Bucovinei continua să rămână „prea românesc", cu toată strădania de peste un veac a oficialităţilor, şi-a intensificat măsurile de înstrăinare, atunci, pe scena politică românească din Bucovina apar două energii noi: un boier şi un intelectual, Iancu Flondor şi George Popovici, simbolizând frăţia acestor pături sociale în afirmarea elementului românesc din Bucovina. Dacă până atunci lupta de conservare a românismului în Bucovina a fost purtată aproape exclusiv de boierime, Iancu Flondor a ştiut să

[34] Constantin Loghin, *op. cit.*, p. 216.

[35] Florin Pintescu, *Viaţa politică românească în Bucovina: loialism, autonomism sau iredentism?(1900–1914)*, în „Codrul Cosminului", Suceava, nr. 2 (12), 1996, p. 261.

[36] George Popovici (1863–1905), fiul clericului şi profesorului universitar Eusebiu Popovici este absolvent al Facultăţii Juridice din Cernăuţi, urmând apoi şi cursurile Universităţii din Innsbruck, specializându-se în istoria Dreptului. În 1894 obţine titlul de doctor în Drept. Intră în iureşul vieţii culturale şi politice încă din anii studenţiei. Devine cunoscut ca poet, colaborând la „Convorbiri literare", „Gazeta Bucovinei", „Semănătorul", „Junimea literară", folosindu-se de pseudonimul Teodor Robeanu. Pe tărâm politic onorează curentul tinerei generaţii, hotărât să imprime o orientare radicală în activitatea politică. Istoricul Ion Nistor scria în 1905, că „elocvenţa sa ferventă i-a dat nimbul uneia dintre cele mai marcante figuri din Parlamentul vienez şi unuia dintre cei mai de frunte politicieni bucovineni". Cf. Mihai Iacobescu, *Elita românilor bucovineni între anii 1862–1918*, în vol. *Procese politice, sociale, culturale şi economice în Bucovina, 1861–1918. Aspecte edificatoare pentru o Europă unită?*, Suceava, Editura Universităţii, 2002, p. 199–202.

[37] Grigore Nandriş, *Iancu Flondor (1865–1924)*, în „Buletinul Fundaţiei Culturale «Iancu Flondor»", anul I, nr. 1, Chişinău, Editura Spafarii, 1992, p. 10.

BDD-A32948 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.159 (2026-01-08 21:49:09 UTC)

cheme în primele rânduri şi „inteligenţa bucovineană”, iar împreună să sprijine politica românească pe baza largă ţărănească[38].

Iancu Flondor şi George Popovici au adus un suflu nou în Partidul Naţional Român. Dându-şi seama de marele aport al ţărănimii în lupta politică, aceştia doresc să dea partidului o structură politică democratică. Coboară în mijlocul ţăranilor, fac adunări politice în care prezintă activitatea lor parlamentară, iau parte la petreceri populare, redactează ziare pentru ţărani. Este prima încercare a politicienilor români de a trezi masele ţărăneşti la viaţa politică şi de a organiza satele în acest sens. Cum această organizare nu se putea face decât pe baze culturale, ei sprijină înfiinţarea şi organizarea cabinetelor de lectură[39].

Înscriindu-se acestui proces de schimbare, care viza afirmarea identităţii româneşti din Bucovina, politicienii români l-au contactat pe Valeriu Branişte, la Braşov pentru a-i propune conducerea ziarului „Patria”, organul noului partid fondat de Iancu Flondor şi George Popovici – Partidul Naţional Radical Român (numit de Ion Nistor Partidul Poporal Naţional), după desfiinţarea Partidului Naţional Român – „Concordia”. La 5 decembrie 1897, Iancu Flondor îi scria lui Valeriu Branişte că „dirigenţa partidului” îi asigura acestuia „deplina independenţă morală în conducerea foii” şi că singura stea călăuzitoare în activitatea ce avea să o desfăşoare urma să fie în „interesul românilor”, aşa cum această direcţie a fost fixată prin programul partidului. Totodată, Iancu Flondor îi atrăgea atenţia lui Valeriu Branişte că „afacerea aceasta, în urma naturii sale delicate, să rămână în cerc cât se poate de strâns cunoscută, comunicându-se numai acelor bărbaţi ai partidului care, în interesul cauzei, trebuie necesarmente să aibă cunoştinţă”[40]. Urmare a politicii noi inaugurate de P.N.R., în iarna lui 1898 s-a înregistrat un prim succes, prin înlocuirea contelui Goess cu baronul Bourguignon, în funcţia de guvernator al Bucovinei.

Ideea centrală care stătea la baza activităţii partidului era scoaterea politicii românilor bucovineni de sub tutela guvernului şi subordonarea acesteia intereselor româneşti. Întreaga activitate desfăşurată de Valeriu Branişte servea acestui scop: „Voim să facem politică din voinţa liberă a poporului întreg şi nu din graţia guvernului, a cărui artă de guvernământ se reducea la tradiţionalul *divide et impera*”[41]. În perioada care a urmat s-au desfăşurat adunări electorale districtuale, iar participanţii s-au pronunţat pentru deplina solidaritate a tuturor românilor din Bucovina sub steagul luptei ridicat de P.N.R. Ideea centrală care s-a detaşat în cadrul acestor adunări electorale a fost aceea că partidul naţional „este singura

[38] Constantin Loghin, *Iancu Flondor (1865–1924)*, în „Buletinul Fundaţiei Culturale «Iancu Flondor»”, anul I, nr. 1, Chişinău, Editura Spafarii, 1992, p. 18.

[39] *Ibidem*, p. 25.

[40] Idem, *Corespondenţă (1895–1901)*, vol. II, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1986, p. 120.

[41] Valeriu Branişte, *op. cit.*, p. 374.

BDD-A32948 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.159 (2026-01-08 21:49:09 UTC)

reprezentanță adevărată a poporului nostru, chemată a decide asupra destinelor poporului pe care însuşi trebuie să şi le făurească”[42].

O sarcină importantă a partidului, în perioada pregătitoare alegerilor, era antrenarea maselor populare, în special a țărănimii, la acțiunea de verificare şi respingere a tuturor listelor de alegători aranjate în favoarea guvernului. Sistemul alegerilor indirecte, practicat în mediul rural, dădea posibilitatea guvernului Bucovinei ca, prin intermediul căpitanilor districtuali şi al autorităților polițienești, să „dicteze” liste de alegători, să îndepărteze pe aderenții P.N.R., să facă presiuni asupra electorilor, pentru ca aceştia să voteze candidații guvernamentali[43]. Alegerile în comunele rurale s-au încheiat cu patru strălucite succese ale candidaților P.N.R.: Iancu Lupu (Gura Humorului), George Popovici (Câmpulung Moldovenesc), Modest Grigorcea (Storojineț) şi Tudor Flondor (Siret). Alegerile în Curiile marilor proprietari, încheiate la 19 septembrie/1 octombrie 1898, au dat următoarele rezultate: în Colegiul I al marilor proprietari (Fondul Bisericesc), au fost aleşi cu unanimitate de voturi Ioan Țurcan şi Myron Călinescu, iar în Colegiul II al marilor proprietari au fost aleşi Iancu Flondor, Nicu Mustatza, George Vasilco şi Iancu Volcinschi[44].

Intrat în Dieta Bucovinei, Iancu Flondor, vicepreşedinte al Clubului Român din această instituție, a afirmat caracterul românesc al Ducatului, prezentând la 28 decembrie 1898, în româneşte, discursul său, prin care cerea ca limba română să fie folosită nu numai în cameră, ci şi în actele oficiale ale statului. „Noi vom lucra cu insistență, spunea el, într-acolo ca organele care sunt chemate de a guverna această nefericită țară să înțeleagă limba poporului nostru. Trebuie să protestez energic contra presupunerii că națiunea română, poate într-un mod nedemn bagatelizată în țara sa, în patria sa, în Bucovina sa. Dacă ne violentați pe noi, violentați totodată dreptul şi legea”. Iancu Flondor, pătruns de ceea ce susținea şi ajutat de colegii săi români, scoate în evidență corupția din Comitetul Țării şi declară că poporul român nu are încredere în guvernul țării. Discursul lui era socotit ca o victorie strălucită a românilor şi a avut, pe lângă ovațiile imediate din partea românilor din Dieta Țării şi din Bucovina, aprecieri favorabile în presa din Vechiul Regat şi din Ardeal[45]. Acest fapt îl făcea pe unul dintre ziariştii de la „Patria” să scrie: „Plin de temperament şi foc juvenil, pătruns de o convingere nestrămutată, desfăşura oratorul, în detalii, procedeul guvernului local şi al organelor sale subalterne. Seria de probe ce o aduce dr. Flondor contra guvernului e nimicitoare. Fără deosebire de partid, aplaudă şi aprobă deputații şi publicul”. În discursul invocat, Iancu Flondor condamnase abuzurile funcționarilor guvernamentali,

[42] „Patria”, Cernăuți, anul II, nr. 164, 12–24 august 1898, p. 2.
[43] Ioan V. Cocuz, *op. cit*., p. 259.
[44] *Ibidem*, p. 260.
[45] Teofil Sauciuc-Săveanu, *Ideea națională a Partidului Român din Bucovina de sub preşedinția lui Iancu Flondor*, în „Buletinul Fundației Culturale «Iancu Flondor»”, anul I, nr. 1, 1992, p. 52.

BDD-A32948 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.159 (2026-01-08 21:49:09 UTC)

caracterizându-le ca fiind „un rău moştenit şi pătruns până în măduva aparatului administrativ”. De asemenea, tânărul politician condamna „agitaţiunile” folosite de guvern, prin implicarea în acesta a unor „persoane potrivite”[46].

Urmând aceeaşi direcţie, George Popovici ajunsese, în 1898, în Parlamentul din Viena, unde reprezenta cu demnitate interesele românilor din Bucovina. Acesta a fost şi membru în delegaţiile de la Budapesta, susţinând cauza românească într-un fulminant discurs. La adunarea generală a ţăranilor din Austria, George Popovici reprezintă interesele românilor bucovineni[47]. Iancu Flondor a afirmat că baronul Bourguignon a încercat să îl convingă pe George Popovici să renunţe la candidatura sa în Dietă pentru a mări şansele românilor de a fi conduşi în propria ţară[48].

Rezultatele alegerilor au arătat că deputaţii români constituie cea mai importantă forţă din Dietă, în jurul căreia se putea constitui singura majoritate viabilă. Dar guvernul a manevrat în aşa fel în alegeri, încât noua Dietă, în loc să ofere garanţia unei activităţi favorabile dezvoltării social-economice a ţării, va dezvălui vechile conflicte între grupările politice şi naţionale, urmărind, în primul rând, să-i înlăture pe români din viaţa politică, prin alcătuirea unei majorităţi antiromâneşti. Indignaţi de abuzurile pe care guvernul Bucovinei le-a săvârşit împotriva românilor cu prilejul alegerilor dietale, grupul de deputaţi români din Parlamentul de la Viena, în frunte cu George Popovici şi Ioan Ţurcan, a interpelat guvernul central în această problemă.

P.N.R., prin organul său de presă, continua să demaşte acţiunile guvernului, care urmărea „strivirea naţional-politică a românilor”. La 10 aprilie 1899, guvernatorul Bucovinei, baronul Bourguignon, anunţă în Dietă aspre măsuri împotriva românilor, restrângerea libertăţilor acordate presei, măsuri restrictive care erau îndreptate, în primul rând, împotriva ziarului „Patria”, singurul ziar politic al românilor bucovineni[49]. Valeriu Branişte redacta în continuare ziarul „Patria” şi scotea în evidenţă tot mai mult nedreptăţile pe care guvernatorul le făcea românilor. Articolele acestuia arătau modul în care deputaţii români Iancu Flondor şi George Popovici luptau pentru îmbunătăţirea vieţii românilor din Bucovina: „Reci şi necruţătoare cădeau loviturile şi tăiau în carnea vie a reprezentanţilor guvernului plin de fraudă. Cununa de laudă se cuvine, însă, în prima linie tânărului deputat dr. Iancu cav. de Flondor. O energie de fier şi o fire neînduplecată, el a răpit cu sine întreg Clubul Român şi prin o cuvântare celebră a inaugurat biruinţa”.

În aceeaşi perioadă, în Dietă se manifestă un nou conflict care viza acum tricolorul românesc. Guvernatorul Bourguignon interzise purtarea celor trei culori,

---

[46] Marian Olaru, *Lupta pentru Tricolor şi afirmarea identităţii naţionale*, în „Analele Bucovinei”, Rădăuţi-Bucureşti, anul VI, nr. 2, 1999, p. 400.

[47] *Ibidem*, p. 51.

[48] „Patria”, anul II, nr. 218, 20 decembrie 1898/1 ianuarie 1899, p. 4.

[49] Idem, anul III, nr. 270, 5/17 mai 1899, p. 2.

BDD-A32948 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.159 (2026-01-08 21:49:09 UTC)

deoarece le considera ca aparţinând Vechiului Regat. În Dieta ţării, George Popovici demonstra că „tricolorul este parte integrantă a costumului naţional român, neoprit de nicio lege, care ar interzice întrebuinţarea culorilor negru-roşu-auriu”[50]. Faptul în sine a fost privit la început cu mirare de către redactorii „Patriei”, pentru ca apoi să se dovedească a fi semnalul începutului unui îndelung conflict dintre români şi autorităţile imperiale, reprezentate de Bourguignon. Măsurile anunţate de guvernator au dus la expulzarea lui Adrian P. Deseanu şi Victor Branişte, colaboratori la ziarul „Patria”, numeroase amenzi şi confiscări ale publicaţiei P.N.R., sancţionarea a patru studenţi români care l-au criticat pe mitropolitul Arcadie Ciupercovici pentru atitudinea sa servilă faţă de guvernator.

La 9/21 iunie 1899, P.N.R. din Bucovina a reacţionat faţă de măsurile întreprinse de guvernatorul Bourguignon, prin constituirea unui comitet executiv, din care făcea parte şi Iancu Flondor, alături de Eudoxiu Hurmuzachi, Iancu Lupu (mareşalul Ţării), George Popovici şi Nicu Mustatză. Prin comunicatul publicat se dădea un puternic avertisment politic, care cerea încetarea măsurilor represive îndreptate împotriva românilor. Sub presiunea imperialilor, în şedinţa comitetului P.N.R. din 3 iulie 1899, Iancu Lupu a renunţat la conducerea partidului, fapt ce evidenţia diferenţa de vederi din interior şi anunţa „pactul” care avea să se încheie mai târziu. În urma plecării lui Iancu Lupu de la conducerea partidului, destinele mişcării naţionale aveau să fie conduse de o comise formată din arhimandrit Miron Călinescu, Eudoxiu Hurmuzachi şi Iancu Flondor. Ilarie Onicul a fost numit locţiitor, pe un post ocupat până atunci de Iancu Lupu. Dar, ca urmare a solidarizării deputaţilor dietali, inclusiv a celor „guvernamentali”, guvernul a fost sancţionat cu un vot de neîncredere[51]. Drept răspuns, guvernul intensifică prigoana, Valeriu Branişte, directorul ziarului „Patria”, fiind expulzat din Bucovina, începând cu data de 18/30 iulie 1899. În condiţii deosebit de grele, ascunzându-se în locuinţele unor prieteni la Cernăuţi, Storojineţ, Rogojeşti, trecând şi în Moldova, la Mihăileni, Valeriu Branişte reuşeşte să redacteze mai departe ziarul „Patria”, care a apărut ultima dată la 4 mai 1900, după care el reuşeşte să părăsească Bucovina, fără a fi arestat. Într-o scrisoare adresată lui Dimitrie Onciul, Branişte nota: „Stabil nu pot rămâne în Bucovina, fiindcă jandarmii mă caută ca un ac”[52]. Menţionăm că în perioada pribegiei sale, Valeriu Branişte a beneficiat de sprijinul susţinut al „boierului de Storojineţ”, Iancu Flondor, care i-a pus la dispoziţie ziaristului moşia sa, fapt ce l-a determinat pe Branişte să constate că, „dacă întreaga pribegie ar fi fost ca acest început la moşie, apoi tot pribeag să fii”[53]. Lui Iancu Flondor i-a fost apropiat şi l-a caracterizat în felul următor: „Om de temperament era Iancu, cavaler de Flondor. Acesta parcă nu era bucovinean. Nu aducea nici cu fraţii săi. Bărbat

[50] Idem, anul III, nr. 261, 9/21 aprilie 1899, p. 1.
[51] Marian Olaru, *op. cit.*, p. 154.
[52] Valeriu Branişte, *Corespondenţă (1895–1901)* (în continuare se va cita Valeriu Branişte, *Corespondenţă*), vol. II, Cluj-Napoca, Editura Dacia,1986, p. 161.
[53] Idem, *Amintiri din închisoare*, p. 388.

BDD-A32948 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.159 (2026-01-08 21:49:09 UTC)

foarte instruit, de o inteligență superioară, ager la judecată şi energic la vorbe, dar şi la fapte, vorbea «ca din popor». Deşi elegant şi enorm de îngrijit, cum se prezenta în public, nu alegea vorbele, scăpând câteodată vorbe aspre, de se uitau unii la alții mirați şi dădeau din cap în semn de dezaprobare. Dar toți îl respectau, ştiindu-l om de absolută cinste, liber de intenții rele. Singurul lui mare cusur era nervozitatea. N-avea răbdare s-asculte pe alții. Dacă se lămurea şi el asupra unei chestiuni, nu mai avea răbdare să lase şi pe alții a se lămuri! Nu mai admitea că fapta, spre a deveni conştientă, trebuie mai întâi să se lămurească prin vorbe în cugetare. El cerea tot puține vorbe, dar cu atât mai multe fapte. Iancu Flondor era, deşi sociolog în cugetare, aristocrat în simțire și gust”[54].

În conferința ținută la 28 octombrie 1934, în sala Societății ,,Armonia” din Cernăuți, Teofil Sauciuc-Săveanu arată că Valeriu Branişte a fost silit să părăsească Bucovina în iulie 1900, „travestit în vizitiu şi cu caii şi căruța lui Iancu Flondor”[55]. Se remarcă şi sprijinul material al lui Iancu Flondor în cadrul fenomenului politic şi național generat de ziarul „Patria” şi Valeriu Branişte. La 9 aprilie 1900, Flondor îi scria lui Branişte: „Din punct de vedere moral, vă comunic faptul că am cheltuit în cei doi ani din urmă, din propria mea pungă, 4 566 florini pentru jurnal, o sumă destul de însemnată şi pentru mine. Toți ceilalți membri ai partidului sau nu au cheltuit nimica sau cel mult suma de 50–100 forini”[56].

Guvernatorul Bucovinei, Bourguignon, rămâne în amintirea românilor ca cel care a dus cea mai aprigă luptă împotriva elementului românesc. Cum toate mijloacele pentru înlăturarea elementului românesc păreau epuizate, Bourguignon inventează un nou cal de bătaie: chestiunea tricolorului. Deoarece românii considerau tricolorul ca semn vizibil al naționalității lor, Bourguignon începe faimoasa prigoană împotriva lui. L-a coborât din vârful clădirilor, l-a rupt din pieptul tinerilor, l-a smuls din costumul fetelor[57]. Spre deosebire de „pactişti”, Iancu Flondor a apărat cu tărie tricolorul, declarându-i lui Bourguignon: „Domnule preşedinte, te rog să iei cunoştință că culorile roş–galben–albastru le privim drept culori naționale române şi că e sub demnitatea noastră de a discuta cu dumneata de o putem dovedi prin fapte istorice sau ba, chiar şi în caz că aceste culori ar fi identice cu culorile Regatului Român”[58].

În 1899, elementele conservatoare au încheiat un pact politic cu baronul Bourguignon, preşedintele Țării (1898–1903), aprig antiromân, care a căutat să slavizeze şcolile primare contra voinței populației, să introducă un spirit antiromânesc în Universitatea din Cernăuți. Promițând grupării conservatoare unele avantaje la ocuparea posturilor şcolare conducătoare, baronul obținea încetarea

[54] *Ibidem*, p. 342–343.
[55] Teofil Sauciuc-Săveanu, *op. cit.*, p. 51.
[56] „Patria”, anul III, nr. 338, 22 octombrie/3 noiembrie 1899, p. 167.
[57] *Ibidem*, p. 217.
[58] Florin Pintescu, *op. cit.*, p. 261.

BDD-A32948 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.159 (2026-01-08 21:49:09 UTC)

atacurilor violente împotriva sa, găzduite de coloanele ziarului „Patria”, gruparea conservatoare („pactistă), scoțând un nou ziar politic, „Timpul”. În numărul din 1 iulie 1900, gruparea „pactistă” prezenta unele puncte ale programului politic: „Vom ține morțiș la autonomia țării, vom stărui ca competența stăruitoare a Dietei provinciale să fie lărgită corespunzător intereselor țării. Nu evităm însă a declara totodată sincer şi clar că, satisfăcându-se trebuințele cultural-economice ale poporului nostru, orice politică națională revendicativă sau expansivă este departe de noi”[59]. După vreo patru săptămâni de tratative, se încheie pactul cu Bourguignon, însă „doi din deputații români, dr. George Popovici şi dr. Iancu cav. de Flondor, n-au primit acest compromis. O sciziune se produse din nou în sânul Partidului Național”[60].

Evenimentele politice din primăvara lui 1900, la care participau deputații români de la Viena şi care afectau Ducatul Bucovinei, erau deosebit de complexe. Acestea se datorau incapacității structurale a Imperiului Dualist de a subordona mişcările şi curentele politice naționale care îi vizau disoluția, ca măsură radicală sau, soluția minimă, federalizarea pe principiul statelor istorice. În Ducatul Bucovinei, mişcările naționale şi curentele aferentele românilor, ucrainenilor, evreilor şi germanilor, erau, în „era Bourguignon”, într-un joc de alianțe care îi grupau pe aproape toți împotriva românilor. Ținta guvernatorului era „spargerea rândurilor Partidului Național Român”, înființarea unei publicații româneşti proguvernamentale, care să înlăture mesajul „Patriei”, să-i atragă pe românii proguvernamentali, să-i tempereze pe preoții naționaliști, care erau conduşi de un chiriarh ce se „întrecea în slugărnicii” față de imperiali. În acest timp, Iancu Flondor şi George Popovici afirmau, la Câmpulung, în fața alegătorilor, necesitatea combaterii „asiaticelor abuzuri electorale încuibate în țară şi duse la perfecțiune de baronul Bourguignon”, respectarea autonomiei comunelor, îmbunătățirea sistemului şcolar, înființarea băncilor populare[61].

La 16 aprilie 1900, Iancu Flondor anunța că se retrage din conducerea ziarului „Patria”, iar articolul redacțional anunța „împăcarea” cu guvernul local şi cu celelalte partide. Încă din martie 1900, boierii conservatori au părăsit P.N.R., membrii Clubului Dietal şi deputații imperiali hotărând să înceteze lupta cu autoritățile provinciale şi imperiale reprezentate de guvernul Bourguignon. Printre liderii acestui curent îi remarcăm pe Iancu Lupu, Ilarion Onciul, Nicolae Mustață, Eudoxiu Hurmuzachi. Istoricii perioadei susțin că această împăcare a fost sugerată de primul ministru al Austriei, Körber[62]. Considerând că starea de fapt a luptei naționale din primăvara lui 1900 se datora banului, redactorul „Patriei”, care exprima şi punctul de vedere al lui Iancu Flondor şi George Popovici, scria dezamăgit: „Nimeni nu se interesează de afacerile obşteşti şi toată apărarea

[59] *Ibidem*, p. 263.
[60] *Ibidem*, p. 265.
[61] Marian Olaru, *op. cit.*, p. 237.
[62] Ioan V. Cocuz, *op. cit.*, p. 599.

BDD-A32948 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.159 (2026-01-08 21:49:09 UTC)

națională zace pe umerele a doi, trei oameni. Pune-te, măi creştine din redacție şi apără nația, dacă ştii”[63]. Urmarea a fost, după încetarea activității P.N.R., prin desprinderea aripii „pactiste”, încetarea apariției publicației „Patria”, în care, la 3 aprilie 1900, Valeriu Branişte îşi lua rămas bun, dorind succes cauzei românilor din Bucovina, „care este cauza tuturor românilor”[64]. Dezamăgiți de evoluția evenimentelor, George Popovici şi Iancu Flondor nu au mai participat la lucrările Dietei de la sfârşitul lunii aprilie 1900, fapt confirmat şi de scrisoarea din 9 aprilie, în care Flondor îi comunica lui Valeriu Branişte: „Mandatul în Dietă încă nu l-am depus, aştept rezultatul pertractărilor cu Bourguignon”[65]. Încă din iunie 1900, Iancu Flondor îi acuza pe „pactişti” că erau lipsiți de sentiment național „sau cu aspirațiuni personale” în chestiunea încheierii pactului.

În urma evenimentelor menționate, s-a constituit Partidul Conservator Român, care l-a avut ca preşedinte pe Ioan Volcinschi şi membri marcanți pe Florea Lupu, Leon Vasilco, Tudor Flondor, Nicolae Mustață, George Vasilco. Liderii români nemulțumiți de pact s-au retras din partid şi au pus bazele Partidului Poporal Național, în frunte cu George Popovici şi Iancu Flondor. Noua grupare politică a adoptat un program național radical, iar punctele de vedere ale acestei grupări vor fi exprimate în ziarul „Deşteptarea” care, după George Tofan, a rămas „singurul ziar românesc în Bucovina”, care apărea de două ori pe săptămână, sub conducerea lui Constantin Berariu. Iancu Flondor a fost ales preşedinte al Comitetului Central al Partidului Poporal Național Român şi a devenit preşedintele acestuia după plecarea lui George Popovici în România, în 1901[66].

Baza socială a acestui partid condus de un boier o formau țăranii, meseriaşii, preoții, funcționarii, profesorii: „Atât de convins era Iancu Flondor de forța țărănimii bucovinene, încât şi atunci când a fost părăsit de o parte a Partidului Național, căzut la împăcare cu guvernul, a continuat lupta alături de G. Popovici, bazându-se numai pe țărănime”[67].

Iancu Flondor spunea, în şedința Dietei din 6 iulie 1901: „Azi, domnii mei, a trecut mai mult de un an şi jumătate şi [din] toate promisiunile pe care le-ați primit de la preşedintele țării, nimic nu s-a îndeplinit. D-voastră n-ați primit nimic, decât cei 2 500 florini mizerabili din Fondul Religionar, drept subvenție pentru internatul de copile române. Din toate promisiunile date atunci de guvern, niciuna nu s-a realizat. Pe teren şcolar domneşte şi astăzi aceeaşi prigonire contra elementului românilor şi pe toate celelalte terene, sistemul practicat până atunci de către guvernul rămas intact”[68]. Baronul Bourguignon răspunde la cuvântarea lui Flondor,

[63] Marian Olaru, *op. cit.*, p. 238.
[64] Valeriu Branişte, *op. cit.*, p. 406.
[65] Idem, *Corespondență*, p. 168.
[66] Florin Pintescu, *op. cit.*, p. 263–264.
[67] *Ibidem*, p. 264.
[68] Ion Nistor, *op. cit.*, p. 266.

BDD-A32948 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.159 (2026-01-08 21:49:09 UTC)

în lipsa acestuia, caracterizându-i aprecierile drept manifestări ale unor „simptome patologice”. Flondor a dat un răspuns, apoi l-a provocat pe baron la duel pentru aceste vorbe, litigiul fiind soluționat în cele din urmă[69].

Modul în care Iancu Flondor a spus, în discursurile sale, de atâtea ori, că „pactul” a fost inutil, că guvernatorul a fost nesincer, ca şi atitudinea consecventă au reprezentat o contribuție importantă la denunțarea acestui celebru „pact”. Dându-şi seama că Flondor avea dreptate, susținătorii „pactului” l-au denunțat, acesta rămânând totuşi în vigoare până în ianuarie 1902. În urma denunțării „pactului”, s-a simțit nevoia fuzionării celor două partide româneşti pentru a forma un nou partid național unitar, cum fusese înainte de încheierea „pactului”. Iancu Flondor s-a arătat de acord cu fuzionarea celor două partide[70]. Nici nu se închegase bine acest „organ de reprezentare comună”, şi s-a născut un conflict între partidele unite şi noul Partid Democrat, ce derula o politică foarte radicală, condusă de Florea Lupu şi A. Onciul. Nu întâmplător în presa românească se făcea afirmația că „într-o țărişoară mică, cum e Bucovina, intriga joacă un mare rol”[71].

Începutul anului 1902 avea să marcheze intrarea în scena politică a Bucovinei a Partidului Țărănesc Democrat, curent politic promovat de Aurel Onciul. Revista „Privitorul” şi „Voința poporului” aveau să fie organele de presă ale partidului amintit, amândouă periodicele fiind orientate spre o colaborare cu autoritățile austriece şi celelalte etnii din Bucovina, acesta fiind şi sensul înțelegerii politice, încheiată în anul 1904 cu ucrainenii, germanii şi evreii, înțelegere numită „tovărăşia țărănească”[72].

Odată cu sosirea noului guvernator al Bucovinei, prințul Konrad Hohenlohe Schillingsfürst, s-a creat o nouă situație politică. Acesta, în conformitate cu sistemul de guvernare al Casei de Habsburg, căută să alcătuiască, pentru împăcarea combatanților, un program politic cu accent pe problemele economice şi „cu excluderea chestiunii naționale”[73]. Politica promovată de Aurel Onciul şi organul de presă al Partidului Democrat se înscria pe linia promovată de noul guvernator, „care nu vedea cu ochi buni politica revendicativă a partidelor române”. Punctele programatice ale politicii lui Aurel Onciul erau: înțelegerea cu rutenii, autonomia națională, cultivarea propriei limbi, contactul cultural şi literar mai intim cu ceilalți români[74].

Un număr mare de articole ale revistei „Privitorul” se ocupă de stările sociale din Bucovina, privind în mod critic poziția politică a „boierilor”. În articolul

[69] Florin Pintescu, *op. cit.*, p. 265.
[70] Constantin Loghin, *op. cit.*, p. 27.
[71] *Ibidem*, p. 28.
[72] Marian Olaru, *Aurel Onciul şi revista „Privitorul”*, în „Analele Bucovinei”, anul I, nr. 2, 1994, p. 281.
[73] T. Bălan, *Bucovina în războiul mondial*, în „Codrul Cosminului”, vol. VI, 1929–1930, Cernăuți, Institutul de Arte Grafice şi Editură „Glasul Bucovinei”, 1930, p. 8.
[74] Marian Olaru, *op. cit.*, p. 172.

BDD-A32948 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.159 (2026-01-08 21:49:09 UTC)

intitulat *Mersul politicii române în Bucovina*, A. Vrânceanu constată că până la 1892 politica românilor din Bucovina a fost monopolul a şapte familii boiereşti supuse „prezidentului”, politică ce s-a definit a fi „conservatoare”. Anii 1879–1892 sunt consideraţi de autor ca fiind favorabili intereselor naţionale ale popoarelor din Cisleithania, ani care pentru români s-au dovedit a fi sterpi din cauza familiilor boiereşti. La acest capitol sunt acuzate de autor mai toate familiile boiereşti din Bucovina, ţintele preferate ale atacului fiind Iancu Flondor, numit şi „papa de Storojineţ” şi „ziarul boierilor”, „Deşteptarea”. „Privitorul” pune înlăturarea lui Florea Lupu din funcţia de consilier pe seama conservatorismului şi a izolării boierilor. Aurel Onciul susţinea în paginile „Privitorului” că „Deşteptarea” introducea în toate zilele în limba română o denaturare a spiritului propriu naţional. Fireşte că era acuzat şi Iancu Flondor, preşedintele organului de presă al P.P.N.R., pentru faptul că ziarul său putea fi citit de oricine, era accesibil românilor, fiind scris în limba strămoşească[75]. Aurel Onciul l-a atacat de mai multe ori în paginile publicaţiei sale pe Iancu Flondor, numindu-l „aristocrat din creştet până în tălpi şi înrudit cu toate familiile boiereşti”. Gazeta „Privitorul” l-a atacat şi pe George Popovici, acuzându-l că a stat pe lângă Flondor datorită banilor acestuia[76].

Concomitent cu aceasta, Nicolae Wassilco, văzându-şi situaţia politică periclitată, pune la cale defăimarea şi apoi destrămarea Partidului Poporal Român, iniţiind o campanie de calomniere a preoţimii şi a unor boieri români, precum şi a României sau a unor oameni politici de seamă de aici. De asemenea, au fost jigniţi Iancu Flondor, George Popovici, Grigore Filimon, Iancu Lupu, vicepreşedintele Tribunalului din Suceava, Atanasie Pridie[77].

Toate acestea au dus la o nouă sciziune în rândurile românilor bucovineni, care îşi găseşte expresia în faptul că Partidul Ţărănesc cuprindea majoritatea învăţătorilor, iar Partidul Poporal Naţional grupa majoritatea preoţilor. Prin lupta preotului cu învăţătorul, se produse împărţirea satului românesc în două: o parte dintre ţărani era de partea preotului, iar cealaltă de partea învăţătorului[78].

La 20 ianuarie 1902, delegaţi ai Partidului Conservator Român şi Partidului Poporal Naţional s-au întrunit într-o şedinţă de lucru şi au ajuns la o înţelegere privind cooperarea politică, cu rezerva ca individualitatea celor două partide să rămână intactă. Înţelegerea prevedea ca organ de conducere o Dirigenţă, compusă din membri delegaţi de ambele partide. Deciziile Dirigenţei erau obligatorii pentru membrii celor două partide, iar deputaţii partidelor respective, în Dieta Bucovinei şi în Parlamentul imperial, urmau să formeze un Club Parlamentar Român, preconizându-se şi alianţa cu germanii şi armeano-polonii. Dirigenţa era compusă

[75] *Ibidem*, p. 235.
[76] *Ibidem*, p. 236.
[77] „Neamul românesc”, Bucureşti, anul VII, nr. 22–23, 2 martie 1912, p. 2.
[78] I. E. Torouţiu, *Studii şi documente literare*, vol. VIII, Bucureşti, Institutul de Arte Grafice „Bucovina”, 1939, p. 404.

BDD-A32948 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.159 (2026-01-08 21:49:09 UTC)

din câte cinci membri reprezentanţi din partea fiecărui partid, iar din partea P.P.N.R. era şi Iancu Flondor. Singurul care s-a opus fuziunii a fost Florea Lupu, care fusese ales deputat în Parlamentul din Viena pe programul conservator. Urmarea a fost excluderea lui din partid şi suspendarea din funcţia de consilier de tribunal. Acest fapt a generat în epocă un adevărat scandal politic şi l-a determinat pe Florea Lupu să se apropie de Aurel Onciul[79].

Florea Lupu şi Aurel Onciul l-au atacat cu o violenţă nemaiîntâlnită pe Iancu Flondor în Dieta Bucovinei. Reforma electorală preconizată de dr. Skedel, la care se aliase şi Aurel Onciul cu Partidul Ţărănist Democrat, îi favoriza pe români. Iancu Flondor, în fruntea Clubului Dietal Român, dorea reforma electorală, dar care să nu afecteze interesele fundamentale ale românilor. Aurel Onciul i-a atacat din nou pe Iancu Flondor şi George Popovici, susţinând, în paginile gazetei „Privitorul", că „George Popovici a plagiat proiectul de reformă electorală", care ar fi aparţinut tovarăşului său, Iancu Flondor.

Gazeta „Deşteptarea" era oficiosul Partidului Poporal Naţional Român şi lupta, împreună cu Iancu Flondor, împotriva nedreptăţilor făcute românilor de autorităţile austriece, răspunzând provocărilor făcute de Aurel Onciul în periodicul „Privitorului". În chestiunea electorală, Onciul, în numele Partidului Ţărănesc Democrat, a făcut o propunere Partidului Conservator şi P.P.N.R.-ului pentru împăcare, în vederea realizării reformei electorale. Cu mici modificări, în urma tratativelor duse din partea Dirigenţei Partidelor Unite, s-a ajuns la o înţelegere. La scurt timp, dându-şi seama de nesinceritatea lui Aurel Onciul, Iancu Flondor a denunţat înţelegerea. La încheierea lucrărilor Dietei din 10 noiembrie 1903, deputatul Aurel Onciul şi alţii au dat publicităţii un comunicat, *Către alegători*, în care condamnau celelalte partide, făcându-le vinovate că legea nu a fost votată[80].

Lansându-se într-o campanie violentă de presă contra liderilor Partidului Conservator şi ai P.P.N.R., Aurel Onciul considera că tricolorul nu era decât „păcatul Partidului Popular Naţional faţă de împărăţie", iar lupta contra ucrainizării „păcatul faţă de ucraineni". Aurel Onciul îi învinuia pe liderii formaţiunilor politice mai sus amintite de „acte de neloialitate faţă de coroană, iredentism şi înaltă trădare"[81]. Din păcate, campania antinaţională dusă de Aurel Onciul a lovit în credibilitatea băncilor săteşti, minimalizându-le rostul, Astfel, atât ziarul „Voinţa poporului", cât şi „Privitorul" au atacat, din ordinul lui Aurel Onciul, băncile Raifeisen, care au fost înfiinţate la iniţiativa şi cu sprijinul P.P.N.R. din Bucovina. Ziarele acuzau că băncile Raifeisen au fost înfiinţate „în fala lui Flondor". Răspunzând la atac, „Deşteptarea" a susţinut că „noi nu le-am făcut în fala lui Flondor, ci pentru folosul poporului"[82].

---

[79] Marian Olaru, *Mişcarea naţională a românilor din Bucovina*, p. 174.

[80] Ioan V. Cocuz, *op. cit*., p. 604.

[81] Ion Nistor, *op. cit.*, p. 315.

[82] Ion Cocuz, Dumitru Cucu, *Băncile şi creditul funciar românesc în Bucovina (1840–1918)*, Suceava, Grupul Editorial „Muşatinii"– „Bucovina viitoare", 1999, p. 88.

BDD-A32948 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.159 (2026-01-08 21:49:09 UTC)

Evoluția evenimentelor politice din Bucovina avea să îngrijoreze opinia publică din România, fapt reflectat şi în presa vremii. Aceasta cu atât mai mult cu cât, în octombrie 1903 se înscenase un atentat la reputația lui Iancu Flondor în publicația „Bukowinaer Journal", prin articolele *Rumänian und Juden* şi *Zur Abwehr*, pe care redactorul publicației amintite le atribuia omului politic român[83]. Comisia instituită şi dezbaterile deputaților din Dieta Bucovinei aveau să evidențieze falsitatea acestor afirmații, scopul lor fiind doar compromiterea lui Flondor. Ca urmare, la 23 iulie 1904, Iancu Flondor, caracterizat în epocă drept „persoană morală compusă din sentimente, gânduri şi fapte româneşti" şi-a dat demisia de la conducerea P.P.N.R., iar din noiembrie publicația acestui partid („Deşteptarea poporului") şi-a încetat apariția. Iată comunicatul publicat în urma acestor evenimente: „Corpul națiunii noastre este spart în caste separate. Mari proprietari, învățători, poporul rural – toți se separă politicește unii de alții şi se mărginesc a lupta pentru interesele particulare ale stării căreia îi aparțin; acesta este tristul efect al agitației democraților români". Drept consecință a acestei convingeri, a fost dizolvat comitetului central al P.P.N.R.[84].

„Celebrul caz" a fost urmărit îndeaproape de ziarul „Deşteptarea", care a publicat fiecare pas al anchetei, dovedind cât de puternic era Iancu Flondor, dacă se dorea atât de mult îngenunchierea sa. În iunie 1904, Iancu Flondor trimite ziarului „Deşteptarea" o telegramă în care îşi justifică hotărârea: „Divergențele vederii politice care s-au furişat în rândul Partidului Poporal Național şi apatia membrilor partidului în campania electorală actuală față cu pericolul ce ne amenință din partea agenților internaționali, mă silesc să renunț la conducerea partidului şi să mă retrag din el"[85].

În acelaşi timp, din cauza refuzului lui Iancu Flondor de a se împăca Partidul Poporal Național cu Partidul Democrat, Aurel Onciul a încheiat o uniune politică cu ucrainenii, germanii, evreii, numită Tovărăşia Țărănească. Din cauza participării la comemorarea de la Putna a lui Aurel Onciul şi a altor reprezentanți ai rutenilor, deci ai Tovărăşiei Țărăneşti, Iancu Flondor a refuzat să participe şi el la aceste serbări, fiind înțeles de preşedintele serbării, baronul Eudoxiu Hurmuzachi.[86]. Iancu Flondor îi scria lui Doxuță Hurmuzachi că refuză să participe la asemenea manifestări, deoarece „de o astfel de distincțiune deosebită şi neobicinuită vor fi părtaşi deputații ruteni Pihuleak, Nekolay Wassilco şi trădătorul neamului nostru, Florea Lupu. Persoanele numite sunt – abstrăgând de la deplasarea lor socială – cei mai notorici, mai aprigi şi mai destrăbălați duşmani ai neamului nostru, şi, prin urmare, propunem excluderea respectivilor de la toate manifestărilor naționale". De

[83] Teofil Sauciuc-Săveanu, *op. cit.*, p. 56.
[84] Ion Nistor, *op. cit.*, p. 320–321.
[85] „Deşteptarea", anul XII, nr. 44 şi 45, 6/19 iunie 1904, p. 2.
[86] Dumitru Covalciuc, *Iancu Flondor, adversar al onciulismului*, în „«Țara Fagilor». Almanah cultural-literar al românilor nord-bucovineni", Cernăuți–Târgu-Mureş, 1998, p. 34–35.

BDD-A32948 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.159 (2026-01-08 21:49:09 UTC)

altfel, Doxuță Hurmuzachi, preşedintele comitetului de organizare a manifestării amintite, ajunge şi el în conflict cu Aurel Onciul, cu care a trebuit să se bată în duel[87].

Anul 1905 aduce o împăcare parțială între oamenii politici români. La 5 martie 1905, în publicația „Voința poporului" a apărut un apel la conciliere între români: „Spre binele poporului român, […] uniți […] cu ajutorul unui Florea Lupu, Iancu Flondor şi Aurel Onciul, vom respinge toate atacurile care ne periclitează individualitatea noastră"! Ruptura dintre Aurel Onciul şi aliații săi din Tovărăşia Țărănească s-a produs în luna mai 1905, când ucrainenii au încercat să îşi întărească pozițiile economico-administrative în Bucovina, prin controlul efectiv asupra Băncii Bucovinei, al cărei preşedinte era Florea Lupu, înlocuit în exercitarea atribuțiilor de Ştefan Smal Stocki, în calitate de viceguvernator, soluție neagreată de ucraineni şi evrei[88]. Aceste evenimente au determinat apropierea dintre conservatori şi democrați, care, la 17 iulie 1905, au reconstituit Partidul Național Român, avându-l ca preşedinte pe Modest Grigorcea. Acest partid s-a constituit fără participarea „naționaliştilor". Istoriografia perioadei consemnează refuzul lui Iancu Flondor care, fiind vizitat de Aurel Onciul şi de Florea Lupu, la 2 noiembrie 1905, nu a acceptat propunerile acestora de împăcare.

În condițiile în care divergențele dintre românii bucovineni se adânceau, aducând mari daune interesului național, George Tofan, „cel cu simțul realității mai dezvoltat", după cum remarca Sextil Puşcariu, se adresează, în septembrie 1908, lui Nicolae Iorga, cu următoarea scrisoare: „Vă scriu scrisoarea aceasta în numele delegaților români ai ambelor partide politice din țară, care s-au întrunit ieri la o conferință de împăcare. Situația este în prezent aşa în țară, încât numai un partid sub şefia d-lui Iancu Flondor de la Storojineț poate ține duşmanii şi trădătorii proprii în frâu. De aceea, s-a hotărât ca o delegație de 12 inşi din ambele partide politice să se prezinte duminică la d-l Flondor şi să-l roage să primească şefia partidului. Tot atunci se prezintă şi o delegație studențească, compusă din reprezentanții tuturor societăților, ca să îi facă aceeaşi rugăminte. Se ştie că cuvântul D-voastră este cu drag ascultat şi citit la Storojineț şi, deci, vă rog în numele delegaților de mai sus şi în numele cauzei noastre sfinte să binevoiți a-i adresa d-lui Flondor o scrisoare care să apară, dacă e posibil, duminică în «Neamul românesc», în care, arătându-i destrăbălarea din rândurile noastre, să-l rugați să primească"[89]. Nicolae Iorga a luat notă de cererea lui G. Tofan şi, în „Neamul românesc", din 1 octombrie, apare pe prima pagină a ziarului următorul articol: „O telegramă din Storojineț anunță unirea amânduror taberelor românilor din Bucovina, supt conducerea, care s-a mai dovedit odată cinstită, loială şi românească, înainte de toate, a d-lui Iancu Flondor. Oricum s-ar numi partidul unit, ne place a vedea în el Partidul Național de odinioară înviat, partidul acela pentru

[87] Marian Olaru, *op. cit.*, p. 182.
[88] *Ibidem*, p. 181.
[89] I. E. Torouțiu, *op. cit.*, p. 107.

BDD-A32948 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.159 (2026-01-08 21:49:09 UTC)

care au luptat şi au biruit dl. Flondor însuşi şi luminoasa energie a lui G. Popovici. Adică partidul cu singura lozincă: Bucovina este a românilor! Aşa e bine să fie, aşa trebuie să fie. Urările noastre, pe care rugăm a nu le confunda cu urările care nu vor lipsi ale politicienilor din România noastră”[90].

În acelaşi timp, în rândurile unor oameni politici români din Bucovina avea loc o mişcare pentru ataşarea noului partid românesc la Partidul Creştin-Social din Viena, condus de Karl Lueger, partid care a manifestat cele mai vii simpatii pentru poporul român de pretutindeni[91]. În publicația ,,Românul” (nr. 1, 16 octombrie 1908) se arăta că această împăcare se datora experienței anilor trecuți, care făcuse posibilă moderarea tuturor exagerărilor reciproce. Actul împăcării era semnat de Aurel Onciul, Florea Lupu, Gh. Tofan, Petru Popescu, Nico Mihalescu, Ştefan Saghin, Dori Popovici, Atanasie Gherman, Vasile Bodnărescu, Gh. Sârbu, Zaharie Percec[92]. Tratativele dintre cele două partide româneşti din Bucovina – naționalist şi democrat, în vederea unirii lor într-un singur partid, pe baza programului creştin-social, s-au încheiat în scurt timp. Partidul lui Lueger, din Viena, era apreciat ca unul cu evidente manifestări antisemite. Protocolul semnat de ambele partide româneşti urma să fie aprobat de conducerea acestora. S-a considerat necesar ca înainte de a convoca adunarea plenară a partidelor, care să confirme această fuziune, să se meargă la dr. Iancu Flondor, pentru a fi întrebat dacă acceptă să primească conducerea noului partid. S-a hotărât trimiterea unei delegații la Storojineț, care să îi ofere şefia.

Iancu Flondor a preluat conducerea partidului abia în februarie 1909, până atunci ea fiind asigurată de T. Tarnavschi, Dorimedont Popovici, At. Gherman, C. Ştefanelli, Nicu Blându, George Tofan, Constantin Morariu, G. Cuciureanu. Ca organ de presă, apare gazeta „Românul”. Organ național, creştin-social al românilor bucovineni. Aceasta apărea de două ori pe săptămână. Toate celelalte ziare politice ale românilor şi-au încetat apariția[93].

Din păcate, noul partid al românilor bucovineni nu întreprinde imediat acțiuni hotărâte, nu trece la organizarea națiunii spre scopul propus. Flondor, înainte de a prelua conducerea partidului, a ținut să aibă convorbiri cu toți factorii politici din Bucovina, şi, în consecință, a discutat şi cu cei trei deputați români în Parlamentul din Viena: Alexandru N. Hurmuzachi, Teofil Simionovici şi Constantin Isopescu-Grecul. Aceştia au cerut ca mai întâi să se abandoneze direcția antisemită, căci într-un partid antisemit ei nu sunt dispuşi a intra în niciun caz. Alexandru N. Hurmuzachi a declarat, în mod hotărât, că „tradițiile sale familiare nu îi permit să facă politică antisemită” şi, câtă vreme noul partid unitar al românilor va avea un colorit antisemit, nu va face parte din el. Iancu Flondor era de părere să nu se treacă

[90] *Ibidem*, p. 109.
[91] „Viața românească”, anul III, nr. 3, 1908, p. 470–472.
[92] Marian Olaru, *op. cit.*, p. 183.
[93] G. Tofan, *op. cit.*, p. 116.

BDD-A32948 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.159 (2026-01-08 21:49:09 UTC)

peste cererea deputaților şi, la începutul anului 1909, este abandonată firma antisemită a partidului şi se adoptă denumirea mai veche de Partidul Național Român din Bucovina. Conducerea Partidului Creştin-Social din Viena a fost de acord cu aceste modificări[94].

Ziarul „Românul" îşi încetează apariția şi, la 7 februarie 1909, apare un nou organ al partidului, „Patria", având ca scop apărarea legii, limbii şi moşiei româneşti. Primul număr al ziarului „Patria" (seria a doua), condus de Iancu Flondor, a apărut cu o banderolă tricoloră, în plină prigoană a acestui simbol al românismului, aceasta dovedind un curaj demn de apreciat din partea românilor[95].

Reintrat în viața publică, Iancu Flondor a avut din nou parte de nenumărate injurii la adresa lui. A fost acuzat, ca şi Aurel Onciul, că „ar fi alcătuit, în mod arbitrar, un comitet național supus dorințelor lor" şi că „ar fi început lupta contra partidului românesc celui de mult existent, cu toate că în afară nu există o organizație hotărâtă". „Patria" publica rapoarte ale adunărilor unde erau prezenți membri ai P.N.R.-ului, inclusiv preşedintele lor şi întotdeauna participanții la adunări îşi exprimau încrederea în marele patriot Iancu Flondor[96].

În „Gazeta Poporului", Iancu Flondor era acuzat de lăcomie, de susținere a evreilor, de acapararea pământurilor țăranilor, pentru ca aceştia să muncească pe moşia lui. Într-o ediție specială a aceluiaşi ziar, a fost publicat un articol despre un aşa-zis conflict al lui Iancu Flondor cu 473 de țărani din Vicovu de Sus pentru ocuparea de către Iancu Flondor a pădurii Laura, aflată în proprietatea țăranilor vicoveni[97]. Acest caz a fost dezbătut în toate ziarele din acea vreme, Iancu Flondor reuşind, în cele din urmă, să-l clarifice şi să-şi dovedească nevinovăția. Era clar că revenirea lui Iancu Flondor pe scena politică bucovineană însemna un mare pericol pentru cei ce serveau autoritățile austriece. Iancu Flondor a fost numit, în coloanele aceleaşi gazete, „căpitanul geşeftarilor", punându-se pe seama lui multe fapte urâte, care erau tot atâtea falsuri. Acelaşi ziar îl caracteriza pe marele om politic drept „un om închipuit şi doritor de măriri politice, scurt de vedere în ale politicei"[98]. Deşi o parte a presei bucovinene din acea vreme avea drept scop discreditarea lui Iancu Flondor, exista şi o parte a presei care îi era aliată. Astfel, în „Foaia poporului" Flondor a publicat dezvinovățiri ale acuzațiilor ce i se aduceau.

Campania electorală în vederea alegerilor pentru Parlamentul de la Viena şi Dieta Bucovinei din primăvara anului 1911 a tulburat din nou liniştea şi unitatea partidului, care se diviză în trei grupări: națională, democrată şi conservatoare, fiecare prezentând la alegeri liste proprii. Cu toate eforturile depuse de Iancu Flondor pentru a păstra unitatea partidului, confruntările şi contradicțiile dintre cele trei grupări devin tot mai evidente. În aceste condiții, la 7 noiembrie 1910, Iancu

[94] *Ibidem*, p. 117.
[95] Liviu Papuc, *Frânturi de cultură bucovineană*, Iaşi, Editura Safir, 1997, p. 94.
[96] „Patria", anul IV, nr. 59, 28 august 1909, p. 4.
[97] „Gazeta poporului", nr. 3, 17 august 1909, p. 1.
[98] *Ibidem*, nr. 5, 29 august 1909, p. 3.

BDD-A32948 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.159 (2026-01-08 21:49:09 UTC)

Flondor îşi dă demisia din conducerea Partidului Național Român din Bucovina. Într-o scrisoare adresată lui Aurel Onciul el arată că „discordia şi lupta între frați, care au cauzat neamului nostru din Bucovina, în ultimul deceniu, multe şi dureroase scăderi, consumând cu desăvârşire puterile românilor şi rezistența lor contra deznaționalizării, încep din nou a se încuiba în rândurile noastre. În fața acestor împrejurări de tot triste, îmi este peste putință a răspunde pentru viitorul neamului românesc din Bucovina şi trebuie cu inimă întristată să mă retrag de la conducerea partidului național”[99]. Considerentele acestei retrageri erau date de faptul că el se simțea vătămat de lupta politică fraticidă, ce reizbucnise între „democrați” şi „apărărişti”.

Retragerea lui Iancu Flondor la conacul său de la Storojineț, în noiembrie 1910, a însemnat încetarea apariției gazetei „Patria”, al cărui ultim număr a apărut în noiembrie 1910. În locul „Patriei”, rămânea ca organ oficial al Partidului Național Român ziarul „Foaia poporului”[100]. Refuzul de a reveni la conducerea P.N.R. se va menține până în preajma evenimentelor legate de declanşarea Primului Război Mondial, Iancu Flondor mulțumindu-se în această perioadă cu postura de sfătuitor al oamenilor politici din Bucovina şi sprijinitor al bisericii române de aici, lucrând împreună cu mitropolitul Vladimir de Repta[101].

Dispunând de o situație materială bună, Iancu Flondor s-a implicat şi din punct de vedere material în sprijinirea elementului românesc din Bucovina. A acordat ajutor material presei, şcolii şi bisericii româneşti bucovinene, dar a încurajat şi sprijinit financiar şi pe studenții români din Bucovina, care şi-au continuat studiile în țară şi străinătate.

Iancu Flondor a jucat un rol deosebit în formarea şi afirmarea curentului național-politic românesc din Bucovina, fiind apreciat, atât de simpatizanți, cât şi de opozanți, ca lider incontestabil al mişcării naționale, după stingerea din viață a lui George Popovici[102].

Frate cu „eroul Bucovinei”, Iancu Flondor, şi cu Tudor, compozitorul, Nicu Flondor s-a remarcat în plan politic activând ca membru în Dieta Bucovinei şi

[99] Marian Olaru, *op. cit.*, p. 190.
[100] Ion Nistor, *op. cit.*, p. 335.
[101] Raul Crăciun, *op. cit.*, p. 798.
[102] Disperat, dezamăgit, plin de datorii şi neputând suporta „ruşinea de a nu putea plăti o datorie pe care, ne informează Nicolae Iorga, nu o făcuse pentru dânsul, ci pentru viitorul poporului nostru din Bucovina” (în timpul campaniilor electorale), deprimat de gândul că nu va putea ocupa catedra pe care atât de mult o aşteptase, George Popovici pleacă în taină din țară şi, în noaptea de 11 spre 12 iulie 1905, într-un orăşel din Ungaria, la Munkacs, îşi pune capăt zilelor. Cutremurat, Nicolae Iorga scria: „Dacă a fost vreodată o viață de om mai chinuită şi jertfită pentru aleasă gingăşie, pentru nemărginită bunătate, pentru mărinimia superioară a sufletului regal care o stăpânea şi nu putea să stăpânească şi împrejurările unor vremuri nenorocite, a fost viața prietenului nostru George Popovici”. Cf. Mihai Iacobescu, *George Popovici (1863–1905*), în „«Suceava». Anuarul Muzeului Județean”, anul VI–VII, 1979–1980, p. 563.

BDD-A32948 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.159 (2026-01-08 21:49:09 UTC)

în Camera Imperială din Viena. Efectuând studii secundare la Liceul German din Cernăuți şi absolvind apoi Facultatea de Drept a Universității din Cernăuți, Nicu Flondor este angajat ca funcționar în serviciul statului. Împreună cu fiii săi, Radu şi Alexandru, Nicu Flondor primeşte titlul nobiliar de baron, fiind singurii din familia Flondor care au primit acest titlu. În plan politic, a activat în Partidul Poporal Național Român, apoi în Partidul Creştin-Social Român. După 1910 va adera la fracțiunea conservatoare a Partidului Național Român din Bucovina, iar în anul 1912 ajunge în conducerea acestui partid, împreună cu deputatul Eusebie Popovici. A fost deputat dietal din partea Colegiului II electoral al marii proprietăți româneşti (1908–1910) şi în Curia I (între 1911 şi 1914)[103]. A fost membru în Comitetul Țării (organism parlamentar al Dietei Bucovinei) din anul 1911 şi în Comisia de Finanțe a Dietei. Animat de simpatii politice liberale, a fost propulsat în rândurile acestui partid şi a ajuns deputat în Parlamentul României Mari. După ocuparea Cernăuților de către cazacii generalului Pavlov (în septembrie 1914), Nicu Flondor este deportat ca ostatic în imperiul țarist[104].

Nicu Flondor a fost numit secretar de stat pentru Afacerile de Finanțe în Consiliul Secretarilor de Stat ai Bucovinei, cu rol de guvern provizoriu, condus de Iancu Flondor, la 12 noiembrie 1918[105]. A fost prezent în delegația României la Conferința de Pace de la Paris (1919–1920), ca expert pentru Bucovina, pe probleme economice şi financiare, delegația română fiind condusă de prim-ministrul Ion I. C. Brătianu[106].

Nicu Flondor a fost primarul oraşului Cernăuți în trei rânduri. În ultimul mandat de primar (1938–1940), a fost instalat de rezidentul regal al Ținutului Suceava (cu reşedința în Cernăuți), profesorul Gh. Alexianu. Acest ultim mandat a durat până la 28 iunie 1940. În 25 martie 1944 s-a evacuat din Bucovina în localitatea Râşnov, județul Braşov. A decedat la 22 mai 1948 la Braşov [107].

Familia Flondor a avut o contribuție importantă în procesul de emancipare a românilor din Bucovina. Fie că au vizat domeniul cultural sau cel politic, Flondorenii au creat istorie în Bucovina. Alături de familia Hurmuzachi, membrii acestei ilustre familii au marcat existența părții de nord a Moldovei, contribuind, pe tărâm național şi cultural, la modernizarea, unitatea, receptivitatea românilor bucovineni. Despre Flondoreni s-a scris mult în Bucovina, mai ales cu ocazii festive, insistându-se mereu pe rolul celui mai citat dintre ei, Iancu Flondor. Este însă şi meritul tuturor Flondorenilor că românii au fost reprezentați în forurile

[103] Mihai-Ştefan Ceauşu, *op. cit.*, p. 483.

[104] Nicolae Ciachir, *op. cit.*, p. 82.

[105] Ion Calafeteanu, Viorica-Pompilia Moisuc, *Unirea Basarabiei şi a Bucovinei cu România. 1917–1918. Documente*, Chişinău, Editura Hyperion, 1995, p. 281.

[106] C. Al. Racovitză, M. Pânzaru, *Flondorii*, în „Magazin istoric”, Bucureşti, nr. 6, 2000, p. 10–14.

[107] Ioana-Andreea Pânzaru, Mihai-Pânzaru-Bucovina, *Originea familiei Flondor*, Rădăuți, Editura „Flondor”, 2007, p. 10.

BDD-A32948 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.159 (2026-01-08 21:49:09 UTC)

legislative, ori că au apărat specificul românesc, că au dinamizat viața politică, că au năzuit spre unitate sau au apreciat talentul artistic. Este obligația noastră să le repunem în evidență valoare munca, sacrificiul, creația, mai cu seamă astăzi, într-o Bucovină ce îşi revendică originalitatea şi unicitatea în spațiul național şi european al umanității.

BDD-A32948 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.159 (2026-01-08 21:49:09 UTC)

O DINASTIE POLITICĂ BUCOVINEANĂ: FAMILIA FLONDOR

ANA-GABRIELA DRAHTA

A bucovinean political dynasty: Flondor family

(*Abstract*)*

Diplomats, musicians, politicians, intellectuals, supporting the emancipation of Bucovina, the members of the Flondor family distinguished themselves through their constant prepossession in favor of promoting the Romanian language and culture in Bucovina. Whether they financially promoted the emancipation through culture or they effectively contributed to the diversification of the political activity in Bucovina, the Flondor family can be included among the personalities who knew the manner to identify themselves with the Romanian ideal. Active sights on the political stage, the members of the Flondor family used their honorable development as intellectuals in order to facilitate the evolution of a complex cultural and political life with particular interest for theatre, music, literature or political discourse.

Keywods: modernization, Romanian identity, political struggle, cultural emancipation

* Traducere: Ana-Grabirela Drahta.

BDD-A32948 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.159 (2026-01-08 21:49:09 UTC)